

Visita a la Catedral de Santa Maria Assumpta de Lleida

La Catedral de Santa Maria Assumpta o Seu Nova de Lleida està ubicada a la plana de la ciutat, enmig de la Lleida moderna i vora el riu, seguint l'eix marcat per l'antiga via romana que donà lloc a la que avui és una rica via comercial de vora tres quilòmetres. Aquesta catedral és un dels temples més interessants de l'època del barroc català.

No és fàcil fixar amb precisió l'inici del cristianisme a les terres de Lleida, gresol d'un territori i d'un poble. Ens podem preguntar qui va ser el primer a parlar-hi de Crist i a predicar-hi la seva doctrina; la tradició local pren com a un punt de partida el màrtir i patró de Lleida Sant Anastasi (segle III-IV). La seva història ens ha arribat barrejada amb detalls de narracions medievals, i es pot considerar una llegenda que perviu amb honors de tradició i voluntat de fet històric. Sens dubte la gran xarxa viària tramada per Roma va ser el vehicle per a difondre la nova religió. Basíliques, baptisteris i necròpolis foren llocs íntimament relacionats amb els primers temps del cristianisme,

destinats als ritus cristians i revestits de significació visible, com exemplifica el crismó present en la decoració de molts d'ells. Tot apunta que la diòcesi de Lleida ja degué existir a finals del segle IV, si bé només en tenim notícies fidedignes a partir de l'any 419, quan sabem que el bisbe Saguici regia la diòcesi. El territori ja tenia elements visibles d'organització eclesiàstica. No sabem on estava ubicada aquella primera catedral en l'època romano-visigoda, tot i que s'apunta el Turó de la Seu com a lloc escaient, l'espai on després, al segle IX, s'erigiria la mesquita major de la Lleida andalusina. Un cop conquerida la ciutat pels comtes cristians el 1149, la mesquita, de retruc, fou consagrada al culte cristià i convertida en catedral; mig segle després es començava a construir un nou edifici. Al turó actualment hi roman, com a bastió de la ciutat, la Seu Vella de Lleida, la majestuosa antiga catedral medieval dreçada al segle XIII sota l'advocació de Santa Maria; el seu conjunt monumental esdevé el testimoni físic del bisbat de la Lleida medieval fins el segle XVIII. Fruit de la Guerra de Successió, l'any 1707 la catedral medieval va ser desafectada i convertida en caserna militar; el culte catedralici traslladà les seves funcions de primer a la capella de la Companyia de Jesús i després a la parroquial de Sant Llorenç, que tindrà funcions de catedral fins l'edificació de la nova seu episcopal. Tot i que el capítol de canonges, recolzat pel govern municipal, va intentar restituir en diverses ocasions el culte a l'antiga catedral, fou debades, atès que l'edifici havia quedat annexat a la Corona borbònica per dret de conquesta. El rei Carles III, després d'estudiar la petició dels lleidatans, va concedir permís i part del finançament per a la construcció d'una nova catedral, amb la condició que es renunciés definitivament a l'antiga Seu ja convertida en caserna militar.

La Catedral Nova de Lleida, sota l'advocació de l'Assumpció de la Mare de Déu, va ser projectada per l'enginyer militar Pedro Martín Zermeño, sota els paràmetres del corrent barroc classicista francès. La primera pedra es col·locà un 15 d'abril del 1761, en la prelatura del bisbe Manuel Macías Pedrejón, i fou consagrada al culte el 28 de maig de 1781 pel bisbe Juan Antonio Sánchez Ferragudo, en presència dels canonges, del clergat, les autoritats municipals i els militars de la plaça forta. El bisbe Sánchez Ferragudo va fer gala d'un important mecenatge episcopal amb

l'adquisició i finançament de grans obres d'art d'artistes de ressò internacional, que el portà fins i tot a Roma a encarregar a Lluís Valadier les grans àmfores pels Sants Olis malauradament perdudes en l'espoli francès. Quant a la confecció de retaules que guarnien la nova Seu, es documenta a nombrosos artistes del país i foranis, d'entre els quals cal destacar Juan Adán, els germans Lluís i Francesc Bonifàs i Massó, o Scherrer entre altres.

Des de la seva consagració, la Seu Nova ha patit un seguit d'infortunis. L'any mateix de la inauguració, la Seu va sofrir un incendi en què es va perdre el retaule major, obra de Juan Adán. També el 13 de maig de 1808, durant la Guerra de la Independència, la Seu va ser incendiada i espoliada, i es van prendre importants objectes litúrgics, especialment peces d'orfebreria com la gran custòdia gòtica procedent de la Seu Vella, obra de Ferrer Guerau. Però el foc més devastador es produí el 1936, que deixà la catedral desproveïda de tot l'ornament que l'embellia, perdent-se les obres dels germans Lluís i Francesc Bonifàs, sobretot pel que fa al gran cadirat del cor; també desaparegué el testimoni artístic de Juan Adán i el de Salvador Gurri entre altres. Entre 1940 i 1955, el Ministeri de la Governació, a través de l'organisme de la Dirección General de Regiones Devastadas, dugué a terme la reconstrucció de la fàbrica de la catedral, reinaugurada el 28 de setembre de 1955.

Des de l'exterior es percep la façana on predominen les línies horitzontals, flanquejada per dues torres quadrangulars, precedida per un atri amb tres grans arcades amb llurs reixes de forja i una gran escalinata coronada per una balustrada. Un cop a l'interior es percep com la catedral segueix el model de planta de saló, amb tres naus de la mateixa alçada coronades pel transsepte i la girola, amb capelles entre els contraforts de les naus i de la capçalera. És coberta per voltes semiesfèriques que es recolzen sobre pilars quadrats amb pilastres adossades i capitells corintis.

Hi ha quatre capelles a banda i banda de les naus laterals i set a la capçalera, totes de planta quadrangular, presidides per retaules directament vinculats a l'advocació de cadascuna d'elles. L'altar major, adaptat a les necessitats del culte dominical i festiu, és envoltat a l'absis pel cadirat de cor en talla de fusta procedent de l'església de

Sant Marc de Toledo, adaptat a la seu lleidatana, mentre la volta absidal és embellida per les pintures murals obra de Josep Serra Santa (1954-1955), d'una voluntat volumètrica que denota la influència de Josep Maria Sert. En elles es veu com la Santíssima Trinitat concedeix a Maria Assumpta, situada al centre de l'escena, de regnar sobre tota la creació. La capella del Santíssim Sacrament, oberta al culte el 1956, és utilitzada per a les celebracions litúrgiques quotidianes.

Situats al bell mig del creuer, aixecant la vista, podem gaudir dels vitralls d'estil neorenaixentista que narren la vida de la Mare de Déu, obrats també el 1955 als tallers de Granell & Cia. El vidre imprès i decorat amb grisalla modula les figures i els elements ornamentals, mentre que el plom configura un dibuix destre i potent. Aquests vitralls substitueixen els originals de l'època de la construcció, d'estil barroc, de la nissaga dels Saladrigues, i com ells respecten la voluntat inicial de garantir la claredat i la il·luminació del temple. La claror i la llum tamisades que emanen de les imatges i les escenes retingudes als vitralls emplomats incorporen una dimensió simbòlica i contribueixen a adequar l'estat d'ànim del qui es troba davant del sagrat.

La catedral conserva entre els seus fons un ric conjunt d'ornaments litúrgics, a través dels quals també s'ha cercat de comunicar realitats transcendents amb un llenguatge simbòlic. Entre ells cal destacar el conjunt pontifical de color blau del bisbe Marià Puigllat i Amigó (segle XIX), format per 7 capes pluvials, casulla, dalmàtica i estola. Tenia també la catedral mostres d'un dels tipus d'objecte litúrgic més característics del catolicisme, el reliquiari; amb ells s'ornava el tresor preuat del record d'un sant o màrtir amb un tresor addicional d'art i materials preciosos, amb l'objectiu de reflectir la bellesa divina i prestigiar el temple que el custodiava. Malauradament, hem perdut físicament, la relíquia més preuada de la catedral, el Sant Drap.

La catedral de Lleida resumeix una magnífica presència de creació artística de significació religiosa: arquitectura, escultura, llibres, manuscrits, indumentària, orfebreria, pintura i escultura que han estat relacionats al llarg del temps amb la vida d'aquesta seu, tot un llegat artístic en què la pregària i l'art es conjunten de forma permanent i transcendent. Avui la Seu Nova de Lleida és l'hereva d'aquesta funció i

d'aquest destí en la seva dimensió més plena; la Seu Vella en representa els segles passats, i el Museu de Lleida Diocesà i Comarcal, al seu torn, custodia nombrosos d'aquests testimonis materials que evocuen el seu antic esplendor.